شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتى

ئاساسىي قانۇنى

2019 -يىلى 4-ئاينىڭ 20-كۈنى ۋاشىڭتوندا ئېچىلغان مەۋقۇلاددە يىغىندا تۈزۈتۈلۈپ، ماقۇللانغان

كىرىش سۆز

بۇ ئاساسىي قانۇن 1949-يىلى 10-ئايدا تاجاۋۇزچى خىتاي كوممۇنىست ھۆكۈمىتى تەرىپىدىن ئىشغال قىلىنىۋېلىنغان ۋەتىنىمىز تۇپراقلىرىدىن چەتئەلگە چىقىپ كېتىشكە مەجبۇر بولغان شەرقىي تۈركىستانلىق مۇھاجىرلارنىڭ ئورتاق مىللىي ئىرادىسى بىلەن تۈزۈپ چىقىلدى.
ئۇشبۇ ئاساسىي قانۇن شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ ۋە ئۇلارنىڭ ئەۋلاتلىرىنىڭ مىللىي مۇستەقىللىقىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشنى كاپالەتلەندۈرۈشنى ۋە ھۆررىيەتكە ئېرىشكەندىن كېيىن دۆلىتىمىزنىڭ ئەمەل قىلىشقا تېگىشلىك سىياسىي تۈزۈمى ۋە يولىنى كۆرسىتىپ بېرىشنى مەخسەت قىلىدۇ.

بىرىنچى بۆلۈم: دۆلەت ئىسمى، دۆلەت تۈزۈمى، دۆلەت بايرىقى، دۆلەت گېربى، دۆلەت گىمنى، مىللىي مارشى، دۆلەت تىلى، دۆلەت دىنى ۋە پايتەختى

1. ماددا. دۆلەت ئىسمى:
شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتى. دۆلەت ئىسمى تالاش-تارتىشلارغا يېپىق. شېھىتلەرنىڭ قانلىرى ۋە جانلىرى بەدىلىگە قويۇلغان دۆلەت ئىسمىدىن باشقا ئىسىم تەكلىپ قىلىش، باشقا ئىسىم بىلەن ئاتاش بىردەك قانۇنغا خىلاپ قىلمىش ھېساپلىنىدۇ. دۆلەت ئىسمى تاكى مۇستەقىللىق ئەسلىگە كەلگەنگە قەدەر مۇشۇ پېتى قالۇدۇ.

2.ماددا. دۆلەت تۈزۈمى:
دېموكراتىيە ۋە كىشىلىك ھوقۇققا ھۆرمەت قىلىدىغان، ئىجتىمائىي بىر پۈتۈن قانۇن دۆلىتىدۇر. شەرقىي تۈركىستان دۆلىتىنىڭ زېمىن پۈتۈنلۈكىنى، مىللەتنىڭ بىرلىكىنى پارچىلاشقا بولمايدۇ ۋە يول قويۇلمايدۇ.

3. ماددا. دۆلەت بايرىقى.
ئاي-يۇلتۇزلۇق كۆك بايراق.

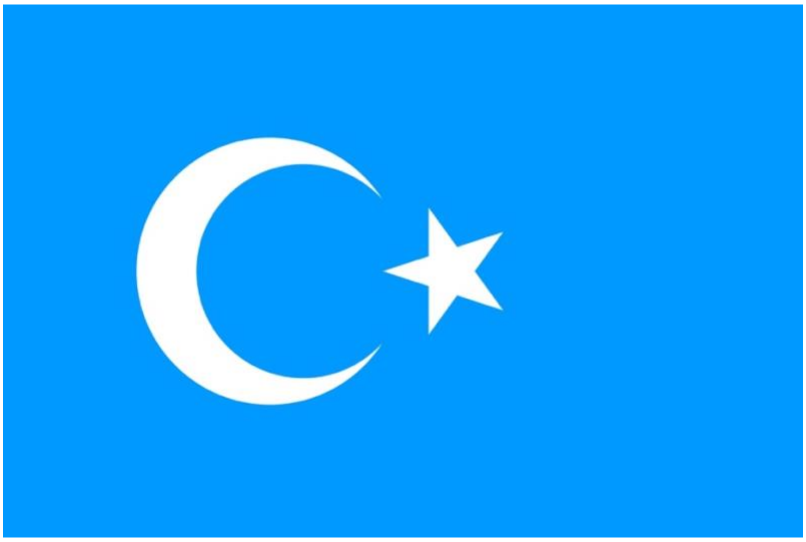

(ئاي-يۇلتۇزلۇق كۆك بايراق)

4. ماددا: دۆلەت گېربى.
هىلال ئاينىڭ ئوڭ ۋە سول تەرىپىدە توققۇزدىن مارجان بولغان ۋە مارجانلارنىڭ يىپى هىلالنىڭ ئاستىدا باغلانغان؛ هىلالنىڭ ئوتتۇرىسىدا ھۆسنىخەت بىلەن يېزىلغان «بىسمىللاھىررەھمانىررەھىم»، هىلالنىڭ ئىككى ئۇچى ئارىسىدىكى بوشلۇق ئۈچ يۇلتۇز بىلەن تولۇشۇپ گويا بىر چەمبەر هاسىل قىلغان بىر شەكىلدىن ئىبارەتتۇر. دۆلەت گېربىدىكى ئون سەككىز مارجان — شەرقىي تۈركىستاندا ياشىغان ئون سەككىز تۈرك قەبىلىسىنىڭ سىمۋولىدۇر. ئۈچ يۇلتۇز بولسا تارىختا شەرقىي تۈركىستاندا قۇرۇلغان كۆك تۈرك، ئۇيغۇر ۋە قاراخانىلار دۆلەتلىرىنىڭ سىمۋولىدۇر.

(دۆلەت گېربى)

5. ماددا: دۆلەتنىڭ ئىستىقلال ۋە مىللىي مارشلىرى
دۆلەتنىڭ ئىستىقلال مارشى 1933-يىلى مەمتىلى ئەپەندى تەرىپىدىن يېزىلىپ، ئاهاڭغا سېلىنغان، شەرقىي تۈركىستانلىقلار تەرىپىدىن ئوقۇلغان «قۇرتۇلۇش يولىدا» ناملىق شېئىردۇر. دۆلەتنىڭ مىللىي مارشى — مەمتىلى ئەپەندىنىڭ «تارىختىن ئەۋۋەل بىز ئىدۇق، تارىختىن سوڭرە يەنە بىز» دېگەن شېئىرىدۇر.

قۇرتۇلۇش يولىدا

قۇرتۇلۇش يولىدا سۇدەك ئاقتى بىزنىڭ قانىمىز
سەن ئۈچۈن ئەي يۇرتىمىز بولسۇن پىدا بۇ جانىمىز.
قان كېچىپ هەم جان بېرىپ ئاخىر قۇتۇلدۇردۇق سىنى،
قەلبىمىزدە قۇتۇلۇشقا بار ئىدى ئىمانىمىز.

يۇرتۇمۇز بىز يۈز-كۆزۈڭنى قان بىلەن پاكىزلىدۇق،
ئۆرلىگەن يالقۇن بىلەن پاقلاندى بەلكى نامىمىز
يار ھەمدەم بولدى بىزنىڭ ھىممىتىمىز سەن ئۈچۈن،
شاۋنۇ شۆخرەتلىك ئىدى هىممەت بىلەن ئەجدادىمىز

ئاتىلارنىڭ جەڭلىرى ئۆچمەيدۇ تارىخ بەتىدىن
نەسلى قالدى جەڭگىۋار بىز ئۇنىڭ ئەۋلادى بىز
چىقتى جان هەم ئاقتى قان دۈشمەندىن بولدى ئەل ئامان
ياشىسۇن، مىڭ ياشىسۇن، پارلانسۇن ئەي ئىستىكبالىمىز.

تارىختىن ئەۋۋەل بىز ئىدۇق، تارىختىن كېيىن يەنە بىز

تارىختىن ئەۋۋەل بىز ئىدۇق، تارىختىن كېيىن يەنە بىز،
قەلبىمىزدە ۋىجدانىمىز، بۇ بىزنىڭ ئىمانىمىز.
تۈرك بىز، ئانا يۇرتىمىزنىڭ كۆكسى بىز تۇنچ سۇفەرى،
باش كەسلسە قايتماس باسقان ئىزىدىن تۈرك ئەرلىرى.
يۇرتىمىزنىڭ ئالتۇنىدۇر تاغى بىرلە تاشلىرى،
ھەر بىرىمىز بىر ئارسلاندۇر، بۇ ۋەتەننىڭ ياشلىرى.
يۇرتىمىز ئۈچۈن قۇرباندۇر ياشلىرىمىزنىڭ باشلىرى،
ئىمانى ئىسسىق قانى، ئۇلارنىڭ يولداشلىرى.
ئوردىمىز ھەم يۇرتىمىز، مەسخۇر تۈركدۇر نامىمىز،
دىنىمىز، ئىمانىمىز، بۇ بىزنىڭ ۋىجدانىمىز.
يۇرتىمىز تۈركنىڭ يۇرتى، بىز ئۇنىڭ قۇربانىمىز،
بايرىقىمىز كۆك بايراق ئوتتۇرىسىدا ئاي-يۇلتۇز.

6. ماددا: دۆلەت تىلى، دىنى ۋە پايتەختى
شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتىنىڭ دۆلەت تىلى ئۇيغۇر تۈركچىسىدۇر. قازاق ۋە قىرغىز تۈركچىسى مىللىي تىل قاتارىدا قوللۇنۇلۇدۇ.
دىنى ئىسلامدۇر. دۆلەت باشقا دىنلارغىمۇ ھۆرمەت قىلىدۇ، قوغدايدۇ، ھەرخىل دىنىي ھوقۇقلارغا كاپالەتلىك قىلىدۇ.

دۆلەتنىڭ پايتەختى — ئۈرۈمچى.

7. ماددا: ئاساسىي قانۇننىڭ يوقۇرىدا يېزىلغان 1-،2-،3-،4-، 5-، 6- ماددىلىرى ھەرقانداق شارائىتتا ئۆزگەرتىلمەيدۇ ۋە ئۆزگەرتىشكە تەشەببۇس قىلىنمايدۇ.

ئىككىنچى بۆلۈم: شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتىنىڭ سۈرگۈندى ھۆكۈمىتى

8. ماددا: 2004-يىلى 9-ئاينىڭ 14-كۈنى ئامېرىكا قوشما شىتاتلىرىنىڭ پايتەختى ۋاشىنگتوندا قۇرۇلغان سۈرگۈندى ھۆكۈمەت، ۋەتىنىمىز تاجاۋۇزچى خىتاي ھاكىمىيىتىنىڭ قولىدىن ئازات بولغانغا قەدەر شەرقىي تۈركىستان خەلقىگە ۋاكالىتەن ھوقۇق يۈرگۈزىدىغان، شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتىگە ۋەكىللىك قىلىدىغان بىردىن-بىر ھوقۇقلۇق ئورگان بولۇپ ھىساپلىنىدۇ.

9. ماددا: شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتى سۈرگۈندى ھۆكۈمىتىنىڭ ئاساسىي ۋەزىپىسى — دۇنيادىكى بارلىق دېموكراتىيىنى، ھەققانىيەتنى، تېنچلىقنى سۆيۈدىغان، كىشىلىك ھوقۇققا ھۆرمەت قىلىدىغان دۆلەتلەر، بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى باشچىلىقىدىكى بارلىق خەلقارالىق تەشكىلاتلار، خەلقارادىكى كىشىلىك ھوقۇق ئوگانلىرى بىلەن ھەمكارلىشىپ، ئۇلارنىڭ ياردىمىنى قولغا كەلتۈرۈپ، شەرقىي تۈركىستان خەلقىنى تاجاۋۇزچى كوممۇنىست خىتاي ھاكىمىيىتى يۈرگۈزىۋاتقان دۆلەت تېرورىغا قارشى كۆرەشكە تەشكىللەش، ۋەتىنىمىز شەرقىي تۈركىستانىنىڭ مۇستەقىللىقىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشتىن ئىبارەت.

10. ماددا: دۆلەت رەئىسى، مۇئاۋىن رەئىس، پارلامېنت رەئىسى، مۇئاۋىن رەئىسى، باش مىنىستىر، مۇئاۋىن باش مىنىستىرلارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان يەتتە كىشىلىك شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتى سۈرگۈندى ھۆكۈمىتىنىڭ «ئالىي رەھبەرلىك ھەيئىتى» قۇرۇپ چىقىلىدۇ. بۇ ئالىي رەھبەرلىك ھەيئىتى، شەرقىي تۈركىستان

جۇمھۇرىيىتى ھۆكۈمىتىنىڭ پائالىيەتلىرىگە نازارەتچىلىك قىلىدىغان ۋە يول كۆرسىتىدىغان، موھىم قارارلارنى ئېلىشقا ھوقۇقلۇق ئالىي رەھبەرلىك ئورگىنى بولۇپ ھىساپلىنىدۇ.

11. ماددا: ئالىي رەھبەرلىك ھەيىتى، يىلدا بىر قېتىم، زۆرۈر تېپىلغاندا دۆلەت رەئىسىنىڭ تەكلىۋى بىلەن خالىغان يەرگە جەم بولۇپ، دۆلەت ۋە ھۆكۈمەتكە مۇناسىۋەتلىك بارلىق مەسىلىلەر، قارارلار، بايانلارنىڭ ئەمەلىيلىشىش ئەھۋالى، ھۆكۈمەت ۋە ھۆكۈمەت ئەزالىرىغا ئائىت بارلىق مەسىلىلەر ھەققىدە مۇزاكىرە قىلىپ، كۆپ سانلىق ئاۋاز بىلەن قارارلار چىقىرىدۇ. بۇ قارارلارنى باش مىنىستىر قانۇن سۈپىتىدە ئىجرا قىلىدۇ.

12 ماددا: شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتى سۈرگۈندى ھۆكۈمىتىنىڭ مىنىستىرلىرى باشمىنىستىرنىڭ قول ئاستىدا مىنىستىرلار كابىنېتى بولۇپ تەشكىللىنىدۇ. مىنىستىرلار كابىنېتىدا ھۆكۈمەت پروگراممىلىرىغا خىلاپلىق قىلغان مىنىستىرلار خاتالىقىنىڭ جىددىيىتىگە قاراپ، ئۈچ قېتىمغىچە ئاگاھلاندۇرۇلۇدۇ. (بەزى جىددىي خاتالارغا ئاگاھلاندۇرۇش ئەمەس، بىرىنچى قېتىمدىلا جازا بېرىلىدۇ) بۇ ئاگاھلاندۇرۇشلارغا ئېتىبار قىلمىغان تەقدىردە مىنىستىرلار كابىنېتىنىڭ قارارى ۋە دۆلەت رەئىسىنىڭ تەستىقى بىلەن باش مىنىستىر تەرىپىدىن كابىنېتتىن چىقىرىلىدۇ.

13. ماددا: ھۆكۈمەتنىڭ مىنىستىرلار كابىنېتى يىلدا بىر قېتىم ياكى ئىككى قېتىم يىغىلىش ئۆتكۈزۈپ، ھۆكۈمەت پروگراممىلىرىنىڭ ئىجرا قىلىنىش ئەھۋالىدىن باش مىنىستىر ۋە كابىنېتقا دوكلاد سۇنۇدۇ ۋە ئالى رەھبەرلەر ھەيىتىنىڭ قارارى ۋە ھۆكۈمەت پروگراممىلىرىنى ئەمەلىيلەشتۈرۈشنىڭ چارە-تەدبىرلىرىنى مۇزاكىرە قىلىپ بېكىتىدۇ.

ئۈچىنچى بۆلۈم: شەرقىي تۈركىستاننىڭ پارلامېنت سايلىمى ۋە ۋەتەنداشلىق

14. ماددا: مىللەت ۋەكىللىرى ئىككى ياكى ئۇندىن ئارتۇق نامزات كۆرسىتىش ئارقىلىق پارلامېنتقا بىر رەئىس ۋە مۇئاۋىن رەئىس، بىر باش كاتىپ، ئىككى كاتىپنى پارلامېنت ئەزالىرى ئىچىدىن تۆرت يىللىق مۇددەت ئۈچۈن كۆپ سانلىق ئاۋاز بىلەن سايلاپ چىقىدۇ. ھەرقايسى رايونلاردىن دېموكراتىك ئۇسۇلدا سايلانغان ۋەكىللەردىن تەشكىللەنگەن پارلامېنت — ئالاھىدە ئەھۋاللاردىن سىرت ھەر تۆرت يىلنىڭ بىرىنچى يىلىنىڭ 11-ئاينىڭ 10-كۈنى ئېچىلىپ، تۆرتىنچى يىلى 11-ئاينىڭ 11-كۈنى ئاخىرلىشىدۇ. پارلامېنت بۇ ئاساسىي قانۇننىڭ 17-، 18-، 19-ماددىلىرىغا ئاساسەن پارلامېنت ئەزالىرىنى سايلاپ چىقىپ، پارلامېنتنى ۋۇجۇتقا كەلتۈرىدۇ. 11-ئاينىڭ 12-كۈنى سايلانغان پارلامېنت ئەزالىرى قەسەم بېرىپ ۋەزىپە تاپشۇرۇۋالىدۇ.

15. ماددا: شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتىنىڭ ئىچى ۋە سىرتىدا يۇرتىنىڭ ئىشغال قىلىنىشىغا چېتىشلىق بولغان، دۈشمەنگە ياكى يۇرتنى ئىشغال قىلغۇچىلارغا ياردەم بەرگەن، ئۇلارغا قولايلىق يارىتىپ بەرگەنلىكى سېزىلگەن ھەرقانداق كىشىنىڭ پارلامېنت ئەزالىقىغا سايلىنىشىغا يول قويۇلمايدۇ. ۋەتەن سىرتىدا پائالىيەت قىلىۋاتقان تەشكىلاتلاردىن مۇستەقىللىقتىن باشقا سىياسىي مەخسەتلەرنى غايە قىلىدىغان تەشكىلاتلارغا قاتناشقان ئادەتتىكى ئەزالار بۇ تەشكىلاتتىن ئىستىپا بېرىپ، مۇئەييەن بىر مۇددەت ئۆتمىگىچە، سىياسىي قاراشلىرى مۇستەقىللىققا ئۆزگەرمىگىچە مىللەت ۋەكىلى بولالمايدۇ. ۋەزىپە ئالغانلاردىن ۋەزىپە مۇددىتى ئىچىدە مىللىي مەنپەئەتكە قارشى جىددى خاتالىرى بولغانلار، تەشكىلاتتىن ئىستىپا بەرگەن تەقدىردىمۇ شەرقىي تۈركىستان پارلامېنتىغا مىللەت ۋەكىلى بولالمايدۇ

16. ماددا: دۆلەتنىڭ ئىشغال قىلىنىشى بىلەن مۇناسىۋىتى بولمىغان، دۈشمەنلەرگە ياكى تاجاۋۇزچىلارغا ياردەم بەرمىگەن، ئۇلارنى قوغداپ قالمىغان، تارىختىن بۇيان شەرقىي تۈركىستاندا ياشاپ كېلىۋاتقان، خىتاي بولمىغان ھەرقانداق كىشى شەرقىي تۈركىستانلىق ھىساپلىنىدۇ. شەرقىي تۈركىستاننىڭ سىرتىدا ئۆزىنى شەرقىي تۈركىستانلىق دەپ ھىساپلىغان، شەرقىي تۈركىستاننى ئانا ۋەتىنىم دەپ تونۇيدىغان ھەرقانداق مۇھاجىر شەرقىي تۈركىستاننىڭ تەبىئىي ۋەتەندىشى بولالايدۇ.

تۆتىنچى بۆلۈم: پارلامېنت ئەزالىرى

17. ماددا: پارلامېنت — پارلامېنت ئەزالىرىدىن تەشكىل قىلىنىدۇ. پارلامېنت ئەزالىرىنى 18 ياشقا تولغان، ۋەتەننىڭ مۇستەقىللىقىغا كۆڭۈل بۆلىدىغان، چەتەللەردە ھازىرغىچە ۋەتەن مۇستەقىللىقى ئۈچۈن قولىدىن كەلگەن ھەرتۈرلۈك سىياسىي پا'ئالىيەتلەرگە، ۋەتەنپەرۋەرلىك پا'ئالىيەتلىرىگە ئاكتىپ قاتنىشىپ كېلىۋاتقان ھەربىر شەرقىي تۈركىستانلىق جىنسى پەرقىگە قارىماي دېموكراتىك ئۇسۇللار بىلەن ئاۋاز بېرىش ئارقىلىق سايلاپ چىقىدۇ. شەرقىي تۈركىستانلىقلار ياشاۋاتقان ھەر دۆلەتتىن ئەڭ كۆپ بولغاندا 10دىن مىللەت ۋەكىلى سايلىنىدۇ.

پارلامېنت ئەزالىرىنىڭ قەسمى:

پارلامېنت ئەزاسى بولۇش سۈپىتىم بىلەن، دۆلەتنىڭ داۋاسىنى، ئىستىقلالىنى ۋە ۋەتەننىڭ، مىللەتنىڭ بۆلۈنمەس پۈتۈنلۈكىنى قوغدايدىغانلىقىمغا، ۋەتەننىڭ مۇستەقىللىقىنى مۇداپى'ئە قىلىدىغانلىقىمغا، قانۇنىي ئاساستا قانۇننىڭ ئالىيلىقىغا ۋە كىشىلىك ھوقۇق پىرىنسىپلىرىغا ھۆرمەت قىلىدىغانلىقىمغا، دۆلەتنىڭ شان-شەرىپىنى قوغدايدىغانلىقىمغا، دۆلەتنى گۈللەندۈرۈش ئۈچۈن پۈتۈن كۈچۈم بىلەن خىزمەت قىلىدىغانلىقىمغا ئۇلۇغ ئاللاھ ۋە شەرقىي تۈركىستان خەلقى ئالدىدا ئار-نومۇس ۋە شەرىپىم بىلەن قەسەم قىلىمەن.

18. ماددا: ئەسكەر ۋە ساقچىلارنى ۋەزىپە ئۆتەۋاتقان مۇددەتتە پارلامېنت ئەزالىقىغا سايلاشقا بولمايدۇ. ئەمما سايلام ۋاقتىدىن ئەڭ ئاز ئۈچ ئاي بۇرۇن ئىستىپا بېرىش شەرتى بىلەن ئۇلار سايلاش، سايلىنىش ھوقۇقىغا ئىگە بولالايدۇ.

19. ماددا: دۆلەت ئىچىدە ھەر ئاتمىش مىڭ نوپۇستىن بىر ئادەم پارلامېنت ئەزاسى بولۇپ سايلىنىدۇ. سۈرگۈندى ھۆكۈمەت پارلامېنتى ئۈچۈن پارلامېنت ئەزالىرى ياشاۋاتقان دۆلەتلەردىكى شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ نوپۇس سانىغا ۋە ئۇلارنىڭ ئەمەلىي ئەھۋالىغا ئاساسەن پارلامېنتنىڭ تەستىقى بىلەن قانۇنلاشقان بەلگىلىمىلەر بويىچە سايلىنىدۇ. ئەمما، سۈرگۈندى پارلامېنت ئەزالىرىنىڭ سانى 60 كىشىدىن كۆپ بولماسلىقى كېرەك.

20. ماددا: پارلامېنت ئەزالىرى ئىچىدە ۋاپات بولغان ياكى ھەرقانداق سەۋەپ تۈپەيلى ۋەزىپىسىدىن ئايرىلغانلارنىڭ ئورنىغا پارلامېنتنىڭ قارارى بويىچە بەلگىلەنگەن مۇددەت ئىچىدە شۇ ۋەكىل تەۋەلىكىدىكى رايون تەرىپىدىن پارلامېنت ئەزالىرى تولۇقلاپ سايلىنىدۇ. ئەمما سۈرگۈندى پارلامېنتنىڭ ئەزاسى ۋاپات بولغان ياكى ئىستىپا بەرگەن تەقدىردە، شۇ پارلامېنت ئەزاسى تۇرۇشلۇق دۆلەتتىكى شەرقىي تۈركىستانلىقلار ئىچىدىن تولۇقلاپ سايلىنىدۇ.

بەشىنچى بۆلۈم: قانۇنلار ۋە قارارلار

21. ماددا: بارلىق قانۇنلار پارلامېنت تەرىپىدىن تۈزۈپ چىقىلىدۇ. بۇ قانۇنلار كۆپ سانلىق ئاۋاز بىلەن ماقۇللىنىدۇ. جۇمھۇر رە'ئىسىنىڭ تەستىقىدىن كېيىن قانۇنلارنى ھۆكۈمەت ئىجرا قىلىدۇ.

22. ماددا: يۇقارقى قانۇن-نىزاملارنىڭ روھىغا ئۇيغۇن بارلىق ئىجرا'ئى قارارلار ھۆكۈمەت تەرىپىدىن چىقىرىلىدۇ.

ئالتىنچى بۆلۈم: پارلامېنت ۋە دۆلەت ئارمىيىسى

23. ماددا: دۆلەت رەئىسى دۆلەت ئارمىيسىنىڭ ئالىي باشقوماندانىدۇر.

24. ماددا: تېنچلىق مەزگىللىرىدە دۆلەت رەئىسى تەرىپىدىن كۆرسىتىلگەن ئەڭ تەجرىبىلىك، ئابرويلۇق، دۆلەت ئارمىيسى ئىچىدە ھۆرمەتكە سازاۋەر ۋە ئىشەنچلىك بىر يۇقۇرى دەرىجىلىك ئوفىتسېر دۆلەت ئارمىيسىگە دۆلەت رەئىسىگە ۋاكالىتەن قوماندانلىق قىلىدۇ ۋە باشقوماندان قىلىپ تەيىنلىنىدۇ.

25. ماددا: پارلامېنت دۆلەتنىڭ مۇستەقىللىقىنى قوغداش ئۈچۈن ھەربىي سەپەرۋەرلىك، ئۇرۇش ئېلان قىلىش، دۆلەت مەنپەئەتىنى ئاساس قىلىش شەرتى ئاستىدا چەتەللەر بىلەن بولۇدۇغان شەرتنامىلەرنى تۈزۈش ۋە ئىمزالاش ھوقۇقىنى كۆپ سانلىق ئاۋاز بىلەن ھۆكۈمەتكە بېرىدۇ.

يەتتىنچى بۆلۈم: دۆلەت رەئىسىنىڭ سايلىنىشى ۋە ھوقۇقلىرى

26. ماددا: شەرقىي تۈركىستان مۇستەقىللىق داۋاسىغا ئۆزىنى ئاتىغان، شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ مەنپەئەتى ئۈچۈن پىداكارلىق بىلەن ئىشلەيدىغان، مۇئەييەن دەرىجىدە مەدەنىيەت ساپاسى بولغان، پارلامېنت ئەزاسى بولۇپ سايلانغان، ۋەتەنداشلار ئارىسىدا ھۆرمەتكە سازاۋەر، مىللىي ئالاھىدىلىكلىرىنى ساقلىغان، 25 ياشقا تولغان، تۈرك نەسلىدىن بولغان ھەرقانداق شەرقىي تۈركىستانلىق ئىچىدىن سايلام ئارقىلىق دۆلەت رەئىسى سايلىنىدۇ ۋە سايلانغان دۆلەت رەئىسى قەسەم بىلەن ئۆز ۋەزىپىسىنى تاپشۇرۇپ ئالۇدۇ ۋە بۇ دۆلەت رەئىسى ئەڭ كۆپ ئىككى قېتىم سايلىنالايدۇ.

دۆلەت رەئىسىنىڭ قەسىمى:
دۆلەت رەئىسى بولۇش سۈپىتىم بىلەن، دۆلەتنىڭ داۋاسىنى، ئىستىقلالىنى ۋە ۋەتەنىنىڭ، مىللەتنىڭ بۆلۈنمەس پۈتۈنلۈكىنى قوغدايدىغانلىقىمغا، ۋەتەنىنىڭ مۇستەقىللىقىنى مۇداپىئە قىلىدىغانلىقىمغا، قانۇنىي ئاساستا قانۇنىنىڭ ئالىيلىقىغا ۋە كىشىلىك ھوقۇق پىرىنسىپلىرىغا ھۆرمەت قىلىدىغانلىقىمغا، دۆلەتنىڭ شان-شەرىپىنى
قوغدايدىغانلىقىمغا، دۆلەتنى گۈللەندۈرۈش ئۈچۈن پۈتۈن كۈچۈم بىلەن خىزمەت قىلىدىغانلىقىمغا ئۇلۇغ ئاللاھ ۋە شەرقىي تۈركىستان خەلقى ئالدىدا ئار-نومۇس ۋە شەرىپىم بىلەن قەسەم قىلىمەن.

27. ماددا: دۆلەت رەئىسىنىڭ ھوقۇقلىرى: دۆلەت رەئىسى باش مىنىستىر ئۈچۈن ئىككى نامزات كۆرسىتىپ، مىللەت ۋەكىللىرىنىڭ تاللىشىغا سۇنۇدۇ. باش مىنىستىر تەرىپىدىن سۇنۇلغان ھۆكۈمەت كابېنىتىنى تەستىقلايدۇ. ياكى رەت قىلىدۇ. باش مىنىستىر خىزمەتتە ئېغىر خاتالارنى ئۆتكۈزسە ۋە ئاگاھلاندۇرۇشلارنى پىسەنت قىلمىسا رەئىس باش مىنىستىرنى ۋەزىپىسىدىن ئېلىپ تاشلاش ھەققىدە پارلامېنتقا تەكلىپ بېرىدۇ. مىنىستىرلىككە تەيىنلەنگەن نامزاتلارنى ئىسپات بىلەن يەڭگۈشلەشكە ۋە ئەمەلدىن قالدۇرۇش ھەققىدە باش مىنىستىرغا يازما تەكلىپ بېرىدۇ.

دۆلەت رەئىسى دۆلەت بىرلىكىنىڭ سىمۋولىدۇر. دۆلەت رەئىسى پارلامېنت تەستىقلىغان قانۇن، شەرتنامىلار، قارارنامىلەرنى ئىمزالايدۇ ياكى رەت قىلىدۇ، چەتەللەرگە ئەلچىلەرنى تەيىنلەيدۇ ۋە چەتەل ئەلچىلىرىنى قوبۇل قىلىدۇ. ئەدلىيە مىنىستىرىنىڭ تەكلىۋى بىلەن ئېغىر گۇناھلارنى كەچۈرۈم قىلىدۇ ياكى جازاسىنى يېنىكلىتىدۇ.

28. ماددا: دۆلەت رەئىسىنىڭ كېسەللىك، ساياھەت ياكى باشقا سەۋەپلەر بىلەن ۋەزىپىسىدىن ئايرىلغان مەزگىللەردە، پارلامېنت ئەزاسى بولغان مۇئاۋىن دۆلەت رەئىسى، دۆلەت رەئىسى خىزمەت ئورنىغا قايتىپ كەلگەنگە قەدەر دۆلەت رەئىسىنىڭ بارلىق ھوقۇقلىرىنى ئۈستىگە ئالۇدۇ ۋە يۈرگۈزۈدۇ. دۆلەت رەئىسى ۋاپات بولغان تەقدىردە، پارلامېنت تەرىپىدىن يېڭى دۆلەت رەئىسى سايلانغانغا قەدەر دۆلەت رەئىسىنىڭ ۋەزىپىسىنى ئۆتەيدۇ. بۇ ماددا سۈرگۈندىكى شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتىنىڭ رەئىسى ئۈچۈنمۇ كۈچكە ئىگە بولۇدۇ.

29. ماددا: دۆلەت رەئىسى قانۇن-پىرىنسىپلارغا خىلاپ ھالدا ئۆز بېشىغا ھەركەت قىلىپ، پارلامېنتنىڭ ياكى ئالىي كېڭەشنىڭ قارارلىرى، پىكىرلىرىگە ھۆرمەت قىلماستىن خاتانى ئۈچ قېتىم تەكرارلىسا ئالى

كېڭەشتىكىلەرنىڭ تەكلىپى ۋە پارلامېنتنىڭ ئاۋاز بېرىشى ئارقىلىق دۆلەت رەئىسلىك ۋەزىپىسىدىن قالدۇرۇلۇدۇ. بۇنداق ھاللاردا مۇئاۋىن دۆلەت رەئىسىنىڭ مۇددەت تولغىچە ۋەزىپىنى ئۆتكۈزۈۋېلىشى ياكى يېڭىدىن دۆلەت رەئىسى سايلاپ چىقىشمۇ ئاۋازغا قويۇلۇپ بەلگىلىنىدۇ.

سەككىزىنچى بۆلۈم: باش مىنىستېرنىڭ سايلىنىشى ۋە ھوقۇقلىرى

30. ماددا: شەرقىي تۈركىستان مۇستەقىللىق داۋاسىغا ئۆزىنى ئاتىغان، بۇ داۋاغا ئىشەنچىسى كامىل بولغان، 25 ياشقا تولغان، مۇئەييەن مەدەنىيەت ساپاسى بولغان ۋەتەنداشلار ئارىسىدا ھۆرمەتكە سازاۋەر بولغان، مىللىي ئالاھىدىلىكلىرىنى ساقلىغان، پارلامېنت ئەزاسى بولۇپ سايلانغان، تۈرك نەسلىدىن بولغان ھەرقانداق شەرقىي تۈركىستانلىق شەرقىي تۈركىستان دۆلەت رەئىسى تەرىپىدىن باش مىنىستېرلىك نامزاتلىقىغا كۆرسىتىلىدۇ. باش مىنىستېر ئەڭ كۆپ ئىككى قېتىم سايلىنالايدۇ، باش مىنىستېر مىنىستېرلار كابىنېتىنى تەشكىللەپ، دۆلەت رەئىسىنىڭ تەستىقىدىن كېيىن پارلامېنتقا سۇنىدۇ. پارلامېنت ئۇنىڭ ھۆكۈمەت پروگراممىسىنى ماقۇللىغاندىن كېيىن، بۇ مىنىستېرلار كابىنېتىنى كۆپ سانلىق ئاۋاز بىلەن تەستىقلايدۇ. بۇ جەرياندا ئەسلىدىكى كابىنېت ئۆز خىزمىتىنى داۋاملاشتۇرۇدۇ.

31 ماددا: باش مىنىستېر بىر ياكى ئىككى مىنىستېرنى ھۆكۈمەت باياناتچىسى قىلىپ بەلگىلەيدۇ.

32. ماددا: باش مىنىستېر پارلامېنتقا ۋەتەننىڭ ئومۇمىي ئەھۋالى، ھۆكۈمەتنىڭ سىياسىتى ھەققىدە ئاز دېگەندە يىلدا بىر قېتىم مەلۇمات بېرىدۇ ۋە ئۇرۇش ۋە تېنچلىق زامانلىرىدا دۆلەت ئارمىيىسىنى سەپەرۋەر قىلىشقا، كابىنىت ئەزالىرىنىڭ پائالىيەتلىرىنى نازارەت قىلىشقا، مىنىستېرلار كابىنېتىنىڭ قارارلىرىغا زىت ھەركەت قىلغان مىنىستېرلارنى ئۈچ قېتىم ئاگاھلاندۇرۇشقا ۋە بۇ ئاگاھلاندۇرۇشلارغا ئېتىبار بەرمىگەن تەقدىردە، باش مىنىستېر دۆلەت رەئىسىنىڭ تەستىقى بىلەن ئۇلارنى كابىنېتتىن چىقىرىشقا، قانۇنلارنىڭ ئادىل ئىجرا قىلىنىشىغا ۋە ۋەتەننىڭ پەۋقۇلاددە ئەھۋال ئاستىدا قالغان مەزگىللىرىدە قانۇنى كۈچكە بارابەر قارارلارنى چىقىرىشقا، پارلامېنت قارارى بىلەن ھەربى ھالەت ئېلان قىلىشقا ھوقۇقلۇقتۇر.

توققۇزىنچى بۆلۈم: پارلامېنتنىڭ ھوقۇقلىرى

33. ماددا: مەزكۇر پارلامېنت ھەممە قانۇن ۋە نىزاملارنى چىقىرىشقا، باج قانۇنى چىقىرىشقا، قەرزلەرنى تۆلەشكە ۋە ئومۇمنىڭ مەنپەئەتىنى قوغداشقا، ئومۇمىي باج بىلەن ئىمپورت-ئېكسپورت تاۋارلىرىدىن ئېلىنىدىغان باج قانۇنىنى چىقىرىشقا باجنىڭ شەرقىي تۈركىستاننىڭ چېگرىسى ئىچىدە بارابەر ۋە بىر خىل ئۆلچەملىك بولۇشىغا مۇناسىۋەتلىك قانۇنلارنى چىقىرىشقا ھوقۇقلۇقتۇر. پارلامېنت يەنە تۆۋەندىكى ساھەلەرگە مۇناسىۋەتلىك قانۇنلارنى چىقىرىدۇ:

34. ماددا: شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتى ھۆكۈمىتىنىڭ چەتەلدىن قەرز ئېلىشىغا، سودا-سېتىق ئىشلىرى بىلەن تاشقى سودىنى كونترول قىلىشىغا؛

35. ماددا: ۋەتەنداشلىققا قوبۇل قىلىش، ۋەتەنداشلىقتىن چىقىرىش، ھەمدە كىرىزىسكە سەۋەپچى بولۇدۇغان بانكا پۇل پاخاللىقىنىڭ ئالدىنى ئېلىشقا ۋە بانكىلار قانۇنى چىقىرىشقا؛

36. ماددا: پۇل بېسىش ۋە پۇلنىڭ قىممىتىنى قوغداش، چەتەل پۇللىرىنىڭ كۇرسىنى بەلگىلەشكە، ئۆلچەم بىرلىكلىرىنى بېكىتىشكە؛

37. ماددا: ساختا پۇل ياسىغۇچىلارنى جازالاشقا؛

38. ماددا: پوچتىخانا، دوختۇرخانا، مەكتەپلەرنى ئېچىش ۋە بىناكارلىق قۇرۇلۇشلىرىنى ئېلىپ بېرىشقا؛

39. ماددا: يازغۇچى ۋە سەنئەتچىلەر، ئىلىم-پەن ساھەسىدىكىلەرگە قەلەم ھەققى بېرىش، ئۇلارنىڭ ئىجادىيەت ھوقۇقىنى قوغداش ۋە ئەركىن پائالىيەت قىلىشىغا كاپالەتلىك قىلىشقا؛

40. ماددا: ئالىي سوت مەھكىمىسى ۋە ئۇنىڭدىن تۆۋەن بولغان سوت مەھكىمىلىرىنى قۇرۇشقا؛

41. ماددا: دۆلەت چېگرىسىدىكى ئەتكەسچىلىك، گۈمرۈكتىكى كۆز بويامچىلىق ھادىسىلىرىنى ئېنىقلاش ۋە بۇلارغا مۇناسىۋەتلىك قانۇنلارغا خىلاپلىق قىلغۇچىلارنى جازالاشقا؛

42. ماددا: سىرتقا ئۇرۇش ئېلان قىلىش، ۋەتەنگە قىلىنغان ياكى قىلىنىش ئېھتىمالى بولغان تاجاۋۇزچىلىقلارغا تاقابىل تۇرۇشقا؛

43. ماددا: دۆلەت ئارمىيىسىنى تەربىيىلەش، كۈچەيتىش ۋە ئۇنى باشقۇرۇشقا؛

44. ماددا: دۆلەتنىڭ بىر پۈتۈنلۈكىنى قوغداش، توپىلاڭنى تىنجىتىش، تاجاۋۇزنى توساش ئۈچۈن ئارمىيەنى ھەربىي ۋەزىپىگە سەپەرۋەر قىلىشقا؛

45. ماددا: ئەسكەرلەرنى تەشكىللەش، قوراللاندۇرۇش، باشقۇرۇش، ئوفىتسېرلارنى ۋەزىپىگە تەيىنلەش، پارلامېنتنىڭ ھەربىي تۈزۈمگە بىنائەن ھەربىي تەلىم-تەربىيە ئېلىپ بېرىشقا؛

46. ماددا: شەرقىي تۈركىستان پارلامېنتى شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتى ھۆكۈمىتىنىڭ ۋە ئۇنىڭ ھەرقايسى ئورگانلىرىنىڭ ياكى ھۆكۈمەت ئەرباپلىرىنىڭ يوقۇرىدا بايان قىلىنغان قانۇنلارنى ئىجرا قىلىشى ئۈچۈن زۆرۈر بولغان پۈتۈن قانۇنلارنى چىقىرىشقا ۋە قانۇنلاشتۇرۇشقا ھوقۇقلۇقتۇر.

ئونىنچى بۆلۈم: ۋەتەنداشلارنىڭ ھەقلىرى ۋە پارلامېنتنىڭ ھەقلىرى

47. ماددا: پارلامېنت شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ ھوقۇقلىرىغا، قانۇن ئالدىدا باراۋەرلىكىگە، دىنىي ئېتىقادلىرىغا كاپالەتلىك قىلىدۇ. پارلامېنت تۆۋەندىكى ئىشلار ھەققىدە قانۇن چىقارمايدۇ:

ھەركىمنىڭ ئېتىقاد قىلغان دىنىغا ئەركىن ئىبادەت قىلىشىغا چەكلىمە قويۇدىغان، چۈشەنچە ۋە سۆز ئەركىنلىكىنى، نەشرىيات ئەركىنلىكىنى چەكلەيدىغان، يىغىلىش ئەركىنلىكى بىلەن ھۆكۈمەتكە خالىغان تېمىدا ئىلتىماس سۇنۇش ئەركىنلىكىنى چەكلەيدىغان، ۋەتنداشلارنىڭ ئىمتىياز ۋە ئالاھىدىلىكىنى تۆۋەنلىتىدىغان قانۇنلار.

48. ماددا: شەرقىي تۈركىستان ھۆكۈمىتىنىڭ رۇخستى بىلەن خەلق قورال ساقلاش ۋە قورال ئېلىپ يۈرۈش ئەركىنلىكىگە ئىگە.

49. ماددا: تاجاۋۇزچىلارغا ھەمكارلىشىپ ۋەتەننىڭ ئىشغال قىلىنىشىغا ۋاستىچىلىك قىلغان، دۈشمەنلەرگە ياكى ۋەتەننى ئىشغال قىلغۇچىلارغا ئاشكارە ياكى يوشۇرۇن ياردەم بەرگەنلەر، جىنايىتىنىڭ ئېغىر-يېنىكلىكىگە قاراپ سوتقا تارتىلىدۇ ۋە جازالىنىدۇ.

50. ماددا: قانۇندا رۇخسەت قىلىنغان ئەھۋالدىن باشقا مەيلى تېنچلىق دەۋرىدە بولسۇن ياكى ئۇرۇش دەۋرىدە بولسۇن، ھەرقانداق ئەسكەر ياكى ساقچىنىڭ مۈلۈك ئىگىسىنىڭ ماقۇللۇقىنى ئالماي تۇرۇپ ۋە سوت مەھكىمىسىنىڭ قارارىنى كۆرسەتمەي تۇرۇپ ھەرقانداق كىشىنىڭ مۈلكىنى تەكشۈرۈش ياكى مۇسادىرە قىلىش ھوقۇقى بولمايدۇ.

51. ماددا: كىشىلەر يانلىرىنى، خەت-چەكلىرىنى، چوڭ-كىچىك بويۇملىرىنى ۋە ئۆزىنى قانۇنسىز ئاختۇرۇش ۋە چېقىلىشقا قارىتا قانۇنىي قوغدىنىش ھوقۇقىغا ئىگە بولۇپ ئۇنىڭغا دەخلى قىلىنمايدۇ.

52. ماددا: ئۇرۇش يۈز بەرمىگەن، ھەربىي ھالەت ئېلان قىلىنمىغان ياكى ئومۇمىي خەلقنىڭ بىخەتەرلىكى تەھدىتكە ئۇچرىمىغان ئەھۋاللاردا ھېچكىم سوت مەھكىمىسىنىڭ قارارىسىز ۋە تەپتىشنىڭ يازما ئەيىپلىشى بولماي تۇرۇپ جىنايى جاۋابكارلىقى ئۈچۈن قولغا ئېلىنمايدۇ. ھەرقانداق كىشى ئوخشاش جىنايىتى ئۈچۈن ئىككى قېتىم ئەيىپلەنمەيدۇ. ھېچكىم قانۇنى جەريانلاردىن ئۆتكۈزۈلمەي تۇرۇپ ئەركىنلىكىدىن، مال-مۈلكىدىن، ھاياتىدىن مەھرۇم قىلىنمايدۇ. ئادىل تۆلەم تۆلەنمەي تۇرۇپ ھېچكىمنىڭ خۇسۇسىي مۈلكى مۇسادىرە قىلىنمايدۇ ياكى خەلققە تەقسىم قىلىپ بېرىلمەيدۇ.

53. ماددا: ھەرقانداق جىنايى دېلونى بىر تەرەپ قىلىشتا، جاۋابكار بىتەرەپ سوت ئالدىدا قانۇن بويىچە سوتلىنىدۇ، جاۋابكار گۇناھلىرى ۋە قارىلىنىش سەۋەپلىرىدىن خەۋەرلەندۈرۈلىدۇ، گۇۋاھچىلار بىلەن يۈزلەشتۈرۈلىدۇ، ئۆز مەنپە'ئەتى ئۈچۈن گۇۋاھچىلارنى چاقىرالايدۇ ۋە ئادۋۇكات تۇتالايدۇ.

54. ماددا: قارىلانغۇچىنى قەبىھ ۋە غەيرى نورمال ئۇسۇلدا جازالاشقا، ئۇنىڭدىن ئارتۇقچە كاپالەت پۇلى ياكى جەرىمانە تەلەپ قىلىشقا يول قويۇلمايدۇ. گۇناھكار جىنايى ئىشلار قانۇنىدىكى جىنايىتىنىڭ ئېغىر-يېنىكلىكىگە ئاساسەن جازالىنىدۇ.

55. ماددا: ۋەتەنداشلارنىڭ ئاساسىي قانۇندا بېرىلگەن ھوقۇقلىرى، بەھرىمەن بولۇشقا تېگىشلىك قانۇنلۇق ھوقۇقلىرى ئىنكار قىلىنمايدۇ.

56. ماددا: سوتتا جىنايەتچىلەرگە بېرىلگەن جازادىن سىرت يەنە ئۇنى مالاي قىلىۋېلىش، مەجبۇرى ئەمگەككە سېلىش ۋە ئىجتىما'ئىي ئورنىغا قاراپ كەمسىتىش مەنئىي قىلىنىدۇ. شەرقىي تۈركىستان ۋەتەنداشلىرى قانۇن ئالدىدا بارابەردۇر.

ئون بىرىنچى بۆلۈم: ھۆكۈمەتنىڭ ھوقۇق چەكلىمىسى

57. ماددا: ھۆكۈمەتنىڭ قانۇندا كۆرسىتىلگەن دا'ئىرىدىن سىرت پۇل سەرپ قىلىشىغا رۇخسەت قىلىنمايدۇ. ئەمما، دۆلەتنى تونۇتۇش ۋە ئۇنىڭ بىخەتەرلىكىنى ساقلاش ئۈچۈن باش مىنىستىر پارلامېنتنىڭ قوشۇلىشىدىن ئۆتكۈزۈپ مۇۋاپىق مىقداردىكى مەبلەغنى ساقلاش، خىراجەت قىلىش ھوقۇقىغا ئىگە. پارلامېنت دۆلەتنىڭ بىر يىللىق خامچوت ۋە راسخوت پىلانىنى كۆزدىن كەچۈرۈپ تەستىقلايدۇ. مۇناسىۋەتلىك مىنىستىرلىك ۋە ئورگانلاردىن ھەر يىلى راسخوتنىڭ چىقىم قىلىنىش ئەھۋالىدىن تەپتىش ھەيىتى ئارقىلىق ھېساپ ئالىدۇ. تەپتىش ھەيىتى پارلامېنت ئەزالىرى ئىچىدىن ئاۋازغا قويۇپ سايلاپ چىقىلىدۇ، ھەيەتلەر 3، 5، 7، 9 ... كىشىدىن تەشكىل قىلىنىدۇ.

58. ماددا: شەرقىي تۈركىستان ھۆ'ئۈمىتى ھېچكىمگە ئالاھىدە ئىمتىيازلىق مەنسەپنى ھەدىيە قىلمايدۇ. ھۆكۈمەتتە ۋەزىپە ئۆتىگۈچى شەخس ياكى پارلامېنت ئەزاسى پارلامېنتنىڭ رۇخسىتىسىز دۆلەت ئىچى ۋە سىرتىدىكى ھېچكىمدىن ھەدىيە ياكى مەنسەپ قوبۇل قىلمايدۇ. ئەمما، دۆلەتنىڭ مىللىي مەنپە'ئەتى يۈزىسىدىن بىر قىسىم دۆلەت خادىملىرى، زىيالىلار شەرەپ ئۇنۋانلىرى ۋە خاتىرە بويۇملىرىنى ئېلىش ۋە بېرىش ھوقۇقىغا ئىگە قىلىنىدۇ.\

ئون ئىككىنچى بۆلۈم: ئەدلىيە

59. ماددا: شەرقىي تۈركىستان ھۆكۈمىتىنىڭ ئەدلىيە سىستېمىسى پارلامېنت تەرىپىدىن ئالاھىدە چىقىرىلغان قانۇنغا ئاساسەن قۇرۇلغان مۇستەقىل ئاساسىي قانۇن مەھكىمىسى، ئالىي سوت مەھكىمىسى ۋە سوت مەھكىمىلىرى ئارقىلىق پا'ئالىيەت قىلىدۇ. سوتچىلار ۋە تەپتىشلەر ئەدلىيە مىنىستىرى تەرىپىدىن ئالىي مەكتەپنىڭ قانۇن فاكۇلتېتلىرىنى پۈتتۈرگەن، خىزمەت تارىخى پاك، خەلق ئىچىدە ئابرويلۇق قانۇنشۇناسلار ئىچىدىن تەيىنلىنىدۇ. سودىيە ۋە تەپتىشلەر بىتەرەپ تۇرۇپ ۋەزىپىلىرىنى ئادىللىق بىلەن بېجىرىدۇ.

60. ماددا: سوتلانغانلار تۆۋەن دەرىجىلىك سوت مەھكىمىلىرىنىڭ چىقارغان قارارى ۋە ھۆكۈملىرى ھەققىدىكى نارازىلىق ئەرزلىرىنى يوقۇرى سوت مەھكىمىسى ھىساپلانغان ئالىي سوت مەھكىمىسىگە ئەرز قىلىش ھوقۇقىغا ئىگە.

61. ماددا: شەرقىي تۈركىستان ئەدلىيە سىستېمىسى ئاساسىي قانۇندا بەلگىلەنگەن بارلىق قانۇنلارنى بىتەرەپ ئىجرا قىلىدۇ، خەلقارا كېلىشىملەردە شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتى تەرەپتە تۇرۇپ خەلقارا قانۇنلارنى كۆزدە تۇتقان ئاساستا ئىش بېجىرىدۇ.

شەرقىي تۈركىستان ھۆكۈمىتى ئاساسىي قانۇندا بەلگىلەنگەن پۈتۈن قانۇنلارنىڭ تەرەپسىز ھالدا ئەدلىيە تەرىپىدىن ئىجرا قىلىنىشىغا، خەلقارا قانۇنى كېلىشىملەرنىڭ ۋە شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتى ئىمزالىغان پۈتۈن خەلقارا قانۇنىي ئەھدىنامىلەرنىڭ ئەمەلگە ئاشۇرۇلۇشىغا مەسئۇل بولىدۇ.

62. ماددا: بارلىق جىنايى ئىشلار دېلولىرى تەپتىشنىڭ قانۇنىي شىكايەتنامىسىگە ئاساسەن بىتەرەپ سوتقا تاپشۇرۇلىدۇ.

63. ماددا: دۆلەت ئىچىدە شەرقىي تۈركىستان دۆلىتىگە قارشى ئۇرۇش ئېلان قىلىش، دۆلەت دۈشمەنلىرىنىڭ ياكى دۆلەتنى ئىشغال قىلغۇچىلارنىڭ ئىرادىسى بويىچە ئۇلارغا ياردەم قىلىش، ئۇلارغا قولايلىق يارىتىپ بېرىش — ۋەتەنگە ئاسىيلىق جىنايىتى بولۇپ ھىساپلىنىدۇ. ۋەتەنگە ئاسىيلىق جىنايىتى ئەڭ ئېغىر، ئەڭ رەزىل جىنايەت بولۇپ، ئەڭ قاتتىق جازاغا تارتىلىدۇ.

ئىككى نەپەر گۇۋاھچىنىڭ گۇۋاھلىقى بولمىغان ۋە بىتەرەپ سوت مەھكىمىسىنىڭ ئېتراپ قىلىشى بولمىغان ئەھۋال ئاستىدا ھېچكىمنى «ۋەتەنگە ئاسىيلىق جىنايىتى» بىلەن ئەيىپلەشكە بولمايدۇ.

64. ماددا: پارلامېنت «ۋەتەنگە ئاسىيلىق قىلىش» جىنايىتى ھەققىدىكى قارارلارنى تەستىقلاش ھوقۇقىغا ئىگە.

ئون ئۈچىنچى بۆلۈم: ئاساسىي قانۇنغا تۈزۈتۈش كىرگۈزۈش

65. ماددا: مەزكۇر پارلامېنت ھەرقانداق ۋاقىتتا پارلامېنتنىڭ ئۈچتە ئىككى ئاۋازى بىلەن ئاساسىي قانۇننىڭ دەسلەپكى بىرىنچى، ئىككىنچى، ئۈچىنچى، تۆرتىنچى، بەشىنچى ۋە ئالتىنچى ماددىلىرىغا تۈزۈتۈش كىرگۈزۈشكە بولمايدۇ. تۈزۈتۈش كىرگۈزۈلگەن ماددىلار ئاساسىي قانۇننىڭ قوشۇمچە قىسمىدا ئېنىق كۆرسىتىلىدۇ.

66. ماددا: بۇ ئاساسىي قانۇن ۋە ئۇنىڭغا ئاساسەن تۈزۈتۈلگەن شەرقىي تۈركىستاننىڭ قانۇنلىرى، شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتى تېرىتورىيىسىدە مۇقەددەستۇر. سوتچىلار مۇشۇ قانۇنلار بويىچە ئىش بېجىرىدۇ.
شەرقىي تۈركىستاننىڭ پارلامېنت ئەزالىرى، دۆلەت رەھبەرلىرى، ئەدلىيە خىزمىتى ئىشلەيدىغانلار قەسەم بېرىپ ۋەزىپە تاپشۇرۇپ ئالىدۇ.

67. ماددا: سۈرگۈندىكى شەرقىي تۈركىستان پارلامېنتىنىڭ ئەزالىرى ھەر تۆرت يىلدا بىر قېتىم قۇرۇلتاي ئېچىلىشتىن ئالتە ئاي بۇرۇن شەرقىي تۈركىستان ۋەتەنداشلىرى تەرىپىدىن دېموكراتىك ئۇسۇلدا ئاۋاز بېرىش ئارقىلىق سايلىنىدۇ. شەرقىي تۈركىستاننى ئازات قىلغاندىن كېيىن پارلامېنت سايلىمى ھەر تۆرت يىلدا بىر قېتىم،

11-ئاينىڭ دەسلەپكى ھەپتىسىدە ئېلىپ بېرىلىدۇ. 11-ئاينىڭ 12-كۈنى يېڭى پارلامېنت ئەڭ پىشقەدەم پارلامېنت ئەزاسىنىڭ رىياسەتچىلىكىدە قەسەم بىلەن ۋەزىپە تاپشۇرۇپ ئالىدۇ. قەسەم مۇراسىمىدىن كېيىن پارلامېنت 14-ماددىغا ئاساسەن پا'ئالىيەتلىرىنى ئېلىپ بارىدۇ.

ئون تۆرتىنچى بۆلۈم: ئاساسىي قانۇن مەھكىمىسى

68. ماددا: ئاساسىي قانۇن مەھكىمىسى — شەرقىي تۈركىستان پارلامېنتى تەرىپىدىن چىقىرىلغان مەخسۇس قانۇنغا ئاساسەن قۇرۇلغان بولۇپ، بۇ مەھكىمە قانۇنلارنىڭ، قانۇن ھۆكمى بويىچە چىقىرىلغان قارارلارنىڭ ۋە شەرقىي تۈركىستان پارلامېنتى نىزامنامىلىرىنىڭ شەكىل ھەم ماھىيەت جەھەتتىن ئاساسىي قانۇنغا ئۇيغۇن بولغان ياكى بولمىغانلىقى ھەققىدە نازارەت ئېلىپ بارىدۇ.

ئاساسىي قانۇن مەھكىمىسى 11 نەپەر رەسمىي ئەزا، تۆرت نەپەر كاندىدات ئەزادىن تەركىب تاپىدۇ. ئاساسىي قانۇن مەھكىمىسى ئەزالىرى ئۆز ئىچىدىن بىر كىشىنى ئاساسىي قانۇن مەھكىمىسى باشلىقى، بىر كىشىنى باشلىق ۋەكىلى قىلىپ سايلاپ چىقىدۇ.

69. ماددا: ئاساسىي قانۇن مەھكىمىسى ئەڭ ئالىي مەھكىمە سۈپىتىدە سىياسىي پارتىيىلەرنىڭ ئەمەلدىن قالدۇرۇلۇشى ۋە مەلۇم سىياسىي پارتىيىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇشقا تېگىشلىك داۋالاردا جۇمھۇرىيەت باش تەپتىشىنىڭ ئەمەلدىن قالدۇرۇش ھەققىدىكى يازما دوكلاد ۋە تەكلىپىنى كۆزدىن كەچۈرۈپ بۇ ھەقتە قارار چىقىرىدۇ. قارار چىقىرىشتىن ئاۋال، ئۇ پارتىيىنىڭ رە'ئىسى ياكى رە'ئىس ۋەكىلىنىڭ ئۆزىنى ئاقلاش ھەققىدىكى باياناتىنى ئاڭلايدۇ.

70. ماددا: ئاساسىي قانۇن مەھكىمىسى جۇمھۇرىيەت باش تەپتىشىنىڭ يازما شىكايىتى ۋە پارلامېنتنىڭ تەستىقى بىلەن دۆلەتنىڭ مىللىي مەنپە'ئەتىنى ئېغىر زىيانغا ئۇچراتقان دۆلەت رە'ئىسى، باش مىنىستىر ۋە مىنىستىرلارنى ئاساسىي قانۇن مەھكىمىسىنىڭ بىر تەرەپ قىلىشىغا تاپشۇرىدۇ. ئاساسىي قانۇن مەھكىمىسى چىقارغان قارار كەسكىن بولۇپ، ئۇنىڭغا ئېتىراز بىلدۈرۈشكە بولمايدۇ.

71. ماددا: ئۇشبۇ ئاساسىي قانۇن ئون تۆرت بۆلۈم، 71 ماددىدىن تەركىب تاپقان بولۇپ، مىلادىيە 2004-يىلى 11-ئاينىڭ 20-كۈنىدىن 22-كۈنىگىچە ۋاشىنگتوندا چاقىرىلغان قۇرۇلتايدا پارلامېنت ئەزالىرى تەرىپىدىن ماقۇللاندى ۋە ئېلان قىلىندى. بۇ ئاساسىي قانۇننىڭ ئۇيغۇرچە نۇسقىسى ئاساس قىلىنىدۇ.